

LITERATORUL

.....

Apare Duminică

.....

— Duminică, 27 Ianuariu 1880 —

Abonamentul: pe trei luni 4 lei, pe șase luni 8 lei. — Anunțurile: pe pagina 13 și 16 linia 30 b

Scrisorile nefranțate se refuză.

Administrația Str. Stirbey-Vodă No. 9.

SUMARUL: La Harpă, — Secerișul, — Tipuri dispărute: H Cămătarul de A. A. Macedonski. — Cronică, — Despre poezia descriptivă, — Revista Teatrală de B. Florescu. — Elegie de Th. Stoianescu.

BCU Cluj / Central University Library Cluj

LA HARPA

I

recum în gol un sunet nu dă nici o vibrație,
 Astfel și de pe harpă sburând a mea cântare
 Nu poate 'n acest secol să aște un ecou;
 Dér tu, de tănică versuri, O! Harpă desmărdată
 Nu 'ți asumbri accentul că dânsul în veci cată
 A fi pentru alți secolii melodios și nou!

II

Șoptească vântu'n frunze c'ajunge pentru tine,
 Aște-se edera de ziduri în ruine,
 Murmure valul mării c'un șgomotos tumult,
 Séu tremure pe crinuri mărgăritari de rouă
 Și trestia plâpândă 'mlădie-se în două,...
 Toarășă iubită, ce trebuie mai mult?

III

A dimineții rază cu florile 'i de aur
 Nu prețuiește oare mai mult ca un thesaur ?
 Și vântul cel de seară cu freacățul său lin
 Nu este armonia din corul nemuririi
 Ce vine să vibreze ca vocea fericirii
 Oprind pe buze-un gemet și 'n suflet un suspin ?

IV

A ! Nouă nu ne pasă de inime 'mpetrite,
 De epoce perverse, de suflete 'njosite,
 De secolii în cari ne naștem și trăim !
 Planăm mai sus de lume, și de umblăm prin tină
 Cu sufletele suntem în raze și lumină
 Și ne începem viața atuncea când murim !

V

Să fie pe cer soare, ori trăsnet și furtună
 Și 'n ziua cea mai sumbră și 'n noaptea fără lună
 Alunecă pe harpe suflări Dumnezeiești,
 Trăsare 'n valuri marea și vântul le îngână
 Și scuturând de p'aripi a traiului țarină
 Călcăm peste ori care necazuri pământești !

VI

Ați auzit vr'o dată șoptind printre ruine
 Acele voci multiple ce sbor de taine pline
 Ciocnindu-se de bolta arcadelor sonore,
 Aci tihnite 'n tocmai ca unda liniștită
 Ș'aci răsbunătoare ca marea înăsprită
 Izbindu-se 'n mânia, cu creștetul, de nori ?

VII

C'acele voci multiple sunt coarde iuspirate
 Ce fac ca să tresară la tonuri cadente
 Chiar firele de iarbă din văile adânci !...
 Accente, cari noaptea, trecând ca o suflare
 Produc acel lung freacăț vîind din depărtare
 Prin scorburile sumbre căscate printre stânci !

VIII

O! sunete sublime pătrundeți pîn' la mine,
 Șoptiți-mi fericirea din zilele sguine,
 Să reînflorască încă junețea-mi apunînd ;..
 Și azi sunt flori pe ramuri și'n ceruri mai e soare,
 Cascade-armonioase și dulci privighietoare
 Și tei cari se scutur în vînturi tremurînd !

IX

Și astăzi mai sunt fluturi cu aripi luminoase
 Scăldate 'n praf de aur și 'n petre prețioase
 Ce dau ocol luminei din lampe de cristal ;
 Și astăzi cerul varsă pe frunzele pălitate
 Dulci picături de rouă în soare polcitate
 Când ziua își deșiră colanul de opal !

X

Văzuți-ați către scară o tainică fântână
 Atuncea pe când ziua cu noaptea se îngână,
 Pe când molatic doarme prin 'ntr'al sînt vad
 În căt d'abia s'audă un lin susur de apă
 Și sgomotul ce 'l face mic picături când scapă
 Intocmai ca atâtea mărgele care cad ?

XI

Asemenea și viața trecînd se scurge 'ntr'una
 Și zilele frumoase cad una câte una
 Intr'al eternității abys ne-țermărit ;
 Colanul poeziei tot astfel se deșiră,
 Poetul naște, cântă, iubește, se inspiră,
 Și Harpa coronează mormîntul înegrit !

XII

Răsună a mea Harpă să sbor în alte sfere,
 Să las departe 'n urmă plăcerile-efemere,
 Să mă ridic de-asupra acelor nori de-atlaz,
 Să merg pînă 'n eterul cu lacrimi din stele,
 Și să 'ntîlnesc în cale-mi cometele rebele
 Iar raze purpuroase să 'mi pue pe obraz !

XIII

Noū ânger,—de-ai vrea aripî s'î mi dai,—eū aşiū strâbate
 Cū tine împreună mai sus d'Eternitate!
 Aşiū inhâma la caru-'mî planetele pe rind,
 M'i-aşiū rîde şi de oameni şi de Dumnezeire,
 Aşiū fi mai r'eu ca Iadul, mai bun ca o zimbire,
 Ş'aşiū face-o lume nouă din tainicul meū gând!

Al. A. Macedonski
 1879.

CRONICA

Economia e bună, dar nu prea!

La lyceul Sântul Sava clasa V-a posedă aproape o sută de şcolari.

Programele sunt imense.

Clasele sunt atât de numeroase în cât nu e di în care şcolariţ s'î nu aibă cincî clase, şi într'unele zile acest număr se mai măreşte încă.

Legea cere ca profesorul s'î dea o notă lunară la fie-care şcolar, adică s'î întrebe pe fie-care şcolar în fie-care lună.

Neputinţa profesorilor e v'edită.

Neputinţa şcolariilor de a fi în regulă la toţi profesori e v'edită, căci ei nu au de cât seara liberă pentru meditaţie.

Legea prescrie numărul de 50 de şcolari maximum pentru fie-care clasă.

Şi la Mateiū Bassarab acest număr este întrecut.

O asemenea aglomeraţie de externi e vătămătoare şi pentru sănătate şi pentru disciplină.

Dar e şi mai vătămătoare pentru studii.

Profesorul nu poate sci ce lucrare dă fie-care; el este redus a-şi face clasa ca un fel de curs.

Studiile suferă de această stare.

E necesitate de a se crea la vr'un gimnasiū o clasă a V-a, s'eu o divisiune la unul din ambele lyceuri.

Nu e necesitate de a se înfiinţa chiar de acum un lyceū întreg. Statul are dar mijlocul de a face numai cheltuiala strict necesară, dând un suplement de plată acelor profesori de clasa a V-a care vor primi s'î facă clasa în divisiunea cea nouă!

Ministerul nu va pune catedrele la concurs de cât atunci când va fi necesitate de a înfiinţa clasa a VI-a; va fi de sigur necesitate peste câţi va anî; pentru azî, ne mărginim a spune Camerei că înainte de a se gândi la Facultăţi, cată s'î se gândescă la lycee şi gymnasie.

Vom mai arăta ministrului, Camerei și țerei întregi, multe boale de tămăduit în instrucțiune, multe progrese de făcut.

Pentru azi ne mărginim la această cerere atât de importantă: o nouă clasă a V-a.

B. Florescu.

SEGERIȘUL

Iacă vin, vin pe costiș
Fetele la seceriș;
Pe zecele ele port fluturi
Și pe buze dulei sêruturi,
Pe cosițe, mândre flori
Si în sin scumpe comori!

Iacă vin, vin de pe vale
Dragi flăcăi într'a lor cale;
La urechi, spice de grâu
Și basmale roșii 'n briu!
Port brăcire 'n șaso ițe
Și cămăș numai altițe!

BCU Cluj / Central University Library Cluj

Iacă vin, vin din câmpii
Și ciobani cu oichi vîi,
Vin și cântă din cavaluri
De răsună văi și dealuri,
Iar sunând din clopoței
Le-auzi turmele de miei!

Iacă vin, vin din orașe
Dorobanți voinici cât șase,
Șase Turci ori Ungureni,
Ori cât zece Lipoveni!
Ei port pene în căciuli:
Dragi la chip, la mers fuduli!

Las' să viă, viă toți,
Că ni 'să frați, copii, nepoți,
Să se 'ntindă horă mare
Chiar de-ar trece de hotare!
Și să joace, joace 'n grău,
Pên' la coapse, pên' la briu!

Al. A. Macedonski.

1878. Sept. 1 București.

TIPURI DISPARUTE

II

CĂMĂTARIUL

— Dute la kyr Năstase, zicea pînă acum vre-o douăzeci de ani boierul, ori neguțătorul, celei mai credincioase slugi ce avea, când sfîrșea paralele.

Si sluga, să ducea la Kyr-Năstase, cu răvaș ori fără, și se întorcea în tot d'auna cu parale. Si mai toate județele aveau câte un asemenea Kyr Năstase.

Pe cel pe care l'am apucat eu, îl țiu minte scund și cam roșcovan, purtând jilecă albă cu nasturi de mărgean roșu și cu lanț de aur, gros și lat, pe după gît în jos.

Lua două galbeni mai mult peste dobânda pravilnică, care era de zece la sută pe an, și toată lumea îi zicea Kyr Năstase-Cămătarul, și zicea c'o să se aleagă prafu de casa și de copiii lui.

Era mare încrederea în vremurile alea; căci nu se afla boier, neguțător, ori moșnean, să și puie amanet petecul de pământ pe care i'l dedese Dumnezeu, pentru a se duce să ia bani cu împrumutare... Necum să și ia cine-va ciasornicul de la brâu, ori cerceii din urechile nevestii, ca să se ducă să i zălojească în țîrg, ca 'n ziua de astăzi!

O! Doamne!... Dér și cât de cinstiți erau ómenii, și cum se sprijineaú toți între dênșii, pentru a nu cădea ori în necinsturi, ori pe mâna cămătarilor!

Și fiind-că aveau să trăiască cu toții împreună, ei își ziceau că, dacă astăzi joacă ursul la poarta unuia, mâine póte să joace și la poarta altuia!... Si se ajutau între dâușii și orfanii niméruí nu rămâneau pe drumuri flămânzi!...

Iar cămătarii nu făceau stărurile de astăzi, că de să obrășniceau, mi și i puneau binișor la locul lor, și boieri și neguțători, făcendu i să nu mai fiă primiți în nici o casă, și lăsându'i să se prăpădească în urgia și blestemul tuturilor, după cum s'a prăpădit și Kyr-Năstase, pentru că îndrăznise să ceară zălog unui fecior de oameni din teapa neguțătorescă.

Că era mare rușine pe atunci pentru ál deși punea cova zălog, și era destul să se ceară numai o asemenea zălogire, pentru

a să puno opinea necinstei pe obrazul ălu' de era întrebuințat de banii!...

Intr'o seară de iarnă, Kyr Năstase sta la gura sobei, cu ciubucu 'n gură și cu seufa în cap.

Afară sufla groaznic crivățul, și poleiul făcânea, făcânea mereu, picurând pe geamurile înghețate.

Zang, zang... să auzi oprindu-se la poartă o saniă.

Kyr Năstase își luă de grabă în umeri scurteica cu față de tîbet verde, și deschise ușa.

— Sluga dumitale, Kyr Năstase, îi zise atunci un voinic ca de vre-o două-zeci și patru de ani, ce să urcase în prispa casei. Mi-e nevasta în facere și am venit să 'mî dai vr'o miă de lei cu împrumutare, că n'am o para chioară în toată casa.

— Lesnel!... Kyr Stancule!... Dér zău, nu mă 'ncumet;... treburile nū 'ți merg bine cu boiangeria, și...

In prispă era ênsă frig și Kyr Năstase Cămătarul intră înăuntru, dimpreună cu Kyr Stancu boiangiu.

Acolo:

Mă Kyr Năstase 'n sus, mă Kyr Năstase 'n jos, fii om de omeniă Kyr Năstase, nu te face, nu te drege, bre Kyr Năstase, și tura, și vura, toate fură de giaba.

Cămătarul rămânea de piatră, neînduplecat.

In sfirșit, după multă logoriseală, Kyr Năstase să hotărî să 'i spuie că poate c'ar găsi nescăi-va banii pe fundul lăzii, dacă ar fi cum-va la mijloc vr'un amanet ceva. Si pentru că vorba amanet, o auzi rostindu-ți-se numai atunci când ești ajuns la aman, nu să sbîrli bietul Stancu-boiangiu, tocmai atâta pe cât s'ar fi sbîrlit de i-ar fi pomenit'o Kyr Năstase în alte vremuri, ast-fel că ajungînd la învoială, plecă și să întoarse peste o jumătate de ceas cu următoarele lucruri, pentru a le zăloji cămătarului; lucruri a căror catagrafiă o voiu da aci, spre a să vedea la ce ananghe trebuie să fi fost Stancu-boiangiu, pentru ca să se hotărească pe vremea aia să pășească la un asemenea fapt.

Eat'o: ea e întocmai precum au găsit'o prin hărtii scoborîtorii lui Stancu-boiangiu:

Dopia (1) *lucrurilor zolajite de mine, Stancu-Boiangiu, la anu 1849 (leatu de la Cristos) în 19 ale lunii lui Ghenarie.*

(1) „Dopia: înseamnă ad-literam, dublă, sau îndoită; această expresiune să înțelege aci astfel: „Îndouita însemnare a lucrurilor zălojite,” etc.

I. O rochiă de satintur (1) lucrată anevato (2).

II. O malotea (3) de ghermesut (4) ciadiriu (5) îmblănită cu sangeap (6).

III. O perechie de paftale (7) de argint sufla'e cu aur, având pe fie-care 15, adică cinci-spre-zece, petre de peruzele, la mijloc cu câte un bob de mărgăritar, adică cu câte unu.

IV. O roche de cors (8) pembe, cusută în flori de fir; o altă rochiă de belacoasă (9) lucrată în mucavale (10).

V. O perechie de sfejnice de argint și o brăța cu piatră mare de zamfir (11).

Trecu o lună. două... dér când, atât neguțătorii cât și boeriia-
flară de urmarea cămătarului atuncea când văzuse pe boiangiu cu
cuțitul de gît, să legară toți ca să 'l prăpădească și într'un an
de zile, nu mai mult, kir-Năstase, ajunse de nu mai avea după
ce bea apă.

El, odată gras și roșcovan, era acum gârbov și uscat!... Nu
mai purta jiletică albă cu nasturi de mărgea roșu, nici lanț de
aur, gros și lat, pe după gît în jos!

Si copii lui, goi pușcă, cerseau prin tinda caselor, și 'i mu-
riră unul câte unul pînă la al din urmă.

În sfîrșit, într'o noapte de iarnă, pe când Kir-Năstase, căzut
la lungore, tremura într'o cocioabă de casă, prin vișorul care su-
fla groaznic afară și prin sgomotul poleiului care țacănea, țacănea
mereu, picurând pe geamurile înghețate:

Zang! Zang! i să păru în frigurile boalei că aude oprindu-se
la pörtă o saniă.

Kir-Năstase se sculă, își luă de grabă în umeri scurteica, a

(1) „Satintur”: Satin de Tours; adică atlas din orașul francez Tours.

(2) „Lucrată anevato” lucrată cu un fel de broderii.

(3) „Malotea”: Mantelul Damelor de atunci. Maloteaua era foarte lungă și bogată.

(4) „Ghermesut”: un fel de moar; stofă în mătase și bumbac.

(5) Verde ca paiul grîului.

(6) „Sangeap”: blană cenușie și delicată ca puful, pe care damele o pörtă
și 'n ziua de azi ca garnitură de gît, de mînic și de manșon.

(7) „Paftale”: Cătărămi de cordon.

(8) „Rochiă de cors”: Rochii de cors se numiau cele făcute dintr'un fel de
mătase de Corsica, broșată cu flori de fir.

(9) „Belacoasă”: Stofă tot de mătase numită „belle Écosse.”

(10) Mucavale: Broderii de matase pe carton, reprezentând flori, paseri, flu-
turi, etc. Mucavalele se aduceau de la Constantinopol.

(11) Saphir.

cărei față de tîbet verde cădea încoace și încolo sdrențuită, și deschise ușa...

A doua zi îl găsiră mort în prispa casei.

Ast-fel era cămătarul din vechime; dar ast-fel cum era și tot îl bătea Dumnezeu, căci oamenii trăiau p'atunci în frica lui, și să sprijineau între dînsii, iar nu să măncau ca câinii...

Al. A. Maccdonski

ELEGIE

Viața mea, în lungi suspine, fuge ca un vis ușor
Și nici lacrimi nici regrete n'o mă pot opri din slor!
Iară steana soartei mele merge ca să străluciască
Sus în cer să mă lumineze astă cale pămîntească!

P'ale morții acipii negre al meu suflet întristat,
Către cerul plin de flacări, zboară, zboară ne'ncetat!
Mă duc unde Primăvara nici o dată nu dispare,
Unde nu e nici o urmă de dureri sau întristare;

Unde focu-atator inimii ce au perit ca năluciri
Adre fără se mai stinge, prouîndu-mi fericii!
Și în urmă-mi nu rămâne nici o mână îndurătoare
Să brăzdeze-un loc funebru ca să semene vre-o floare!

Însă toamna, dupe moarte, pe mormentu-mi solitar
Va svârli puțin frauze, să l'acopere măcar;
Și atunci călătorul oprind pasul său, în noapte,
Va îngâna o rugăciune cu-ale vînturilor șoapte.

Th. M. Stoencscu.

STUDII LITERARE

I

Despre Poesia descriptivă

Ce este poesia descriptivă? Această cestiune are trebuință de oareși care lămuriri, căci, afară de poezia dramatică, care trăește numai prin acțiune, ori ce gen de poezie cere descripțiunii; și aceasta este adevărat chiar de poemul epic, care reclamă atâta

acțiune. Să fie cel care cântă Virgiliu, Homer, Dante sėu Camoėns, el nu va putea face un pas ın subiectul sėu fără a descri. Unul ne va arăta tumultul taberilor și al bătăliilor, mânia lui Achile, durerea lui Priam, cel-alt Troia ın flacări, naufragiul lui Eneas, durerea Didonei, gloria Romei; un altul Infernul, ast-fel cum lă concepe, cu chinurile sale ıngrozitoare, eterne, Paradisul cu fericirile sale mystice; un altul India descoperită și numele portugez dus pēnē la extremitățile pământului. Lafontaine ne va arăta curtea regelui leū și șiretlăcurile vulpei celei meștere. Horațiu ne va depinge societatea timpului sėu, Alecsandri lungul și tristul convoiū al nenorociților trimiși ın Siberia, Bolintineanu figurile eroilor români. Fie care va fi un pictor fiind un poet. Dar dacă ori ce poezie este ın general o pictură, cum ınțelegem aplicațiunea acestei vorbe de poezie descriptivă la un gen particular? cum să concepem ca un poet să reclame pentru un singur gen dreptul și meritul de a face pictură? Dacă considerăm care sunt condițiunile generale ale poeziei, această cestiune va fi deslegată; să vedem ce lipsește geniul curat descriptiv ca să fie demn de numele de poezie și vom recunoaște tot o dată că aparițiunea acestui gen este caracterul și semnul cel mai ne ınșelător al decadentei literare.

Poezia, precum se ınțelege din ınsu-și numele sėu, este o creațiune. Să scrie poetul o operă lungă ca un poem epic sėu mică bucăți lyrice, trebuie ca el să creeze, adică să exprime, sub o formă perfectă, un simțimēt sėu o situațiune adevărată, și tocmai aceasta ne interesează ın poezie. Poetul se adresează la oameni; trebuie dar ca ın opera lui să vedem sėu cel puțin să simțim pe om. Și mai trebuie ęcă ca totul să fie adevărat ıntr'o poezie.

Aceste două legi se aplică nu numai la poeziile epice și tragice, dar chiar aceluı care-și propune de a nu cânta decât natura. Precum acel care ne represintă cu penelul unū paysagiu, trebuie să știe să exprime un simțimēt ın tabloul sėu, tot așa poetul care-mi va depinge o pădure, mă va lăsa rece dacă se mulțumește de am-ı arăta grosimea arborilor. Sunt om, am simțire; ımă trebuie simțimēt ın versurile tale, o poete. Vorbește-mi dar de umbra rēcōritoare, de rıul ce murmură, de cāntul păsărilor ın frunziș, vorbește-mi de visurile tale, de femeia ce iubesci, sėu chiar de veci-nicie, sėu chiar de Dumnezeu. Când Lamartine depinge pe plugarı, simțimētul ce pune poetul ın descripția sa face că-mi place un tablou care, de ar lipsi simțimētul, m'ar lăsa ın nepăsare.

În general însă poetul care face poezie descriptivă are un caracter care-i este particular: n'are simțiment. Ceea ce pretinde el, e nu de a ne împărtăși ideile ce deșteaptă într'ensul vederea unui frumos stejar, ci de a ne spune câte ramuri are. El are ochii pentru a nu vedea; amănuntele îl absoarbe, și se crede poet, și încă mare poet, când a învins o dificultate de versificațiune, când a găsit o circumlocuțiune mai mult său mai puțin fericită: într'un cuvânt, triumful poeziei descriptive este descripțiunea jocului de șah de Delille. O marele cap de operă în adevăr de a fi închis în câte o lipă de două-spre-zece silabe regii, regine, turnuri și nebuni!

Poezia curat descriptivă se depărtează în adevăr de marele izvoare ale poeziei, de simțiment, pentru a se închide în lucruri de nimic. Îi lipsește izvorul veșei și sub influența sa literatura se pălește, lungezește și moare.

Dar cum oare poate să ajungă o literatură într'un asemenea grad de amorțeală în cât să numai găsească un simțiment de exprimat? Nu ajunge la această stare de cât cu încetul, corupându-se zi cu zi gustul publicului și al autorilor prin puterea ascunsă și neînălăturabilă a lucrurilor. Epoca plină de sevă și de tărie exuberantă care a produs pe un Ronsard, un Marot, un Regnier, a fost urmată în Franția de o alta în care gustul s'a format. De la Malherbe la Boileau, autorii nu fac de cât a curăți limba și chiar a o sărăci. Ei ajung astfel la o maiestate necunoscută autorilor precedinți; lucru bun, maiestatea ne fiind de cât amplitudinea forței. Dar încă este și mult pedantism; legile sunt severe; nimeni nu se gândește a se depărta de dăusele. Se dă uitării marele principiu literar: la timpuri noui, legi noui. Capo-d'operile se înmulțesc. Nimeni nu îndrăznește a lupta cu marii magiștri. Cum să exprime cine-va gelosia după Hermiona, amorul de mamă după Andromaca. Autorii caută simțimente stranii, și bunul simț al publicului se ostenește în curând de asemenea lucruri. Nu mai rămâne nimic de zis; ce vor face autorii? descripțiunii, adică vor vorbi pentru a nu zice nimic, și vom avea poeme despre diferitele timpuri ale anului. Forma lor e perfectă,

Mais je ne sais pourquoi je bâille en les lisant.

Tot ast-fel se petrecuse lucrul pentru vechia poezie franceză. După marele poeme epice despre Alecsandru, Arthus și Carol-cel-Mare, veni poezia descriptivă și Romanul Rosei. În Grecia după Sophocle, Euripide, Teocrite, veni ră Bion, Moschus, ne înțelesul

Lycophron și acel poet care pune într'o tragedie pe un om care nu știe să citească și ni'l arată descriind forma literilor care compun numele lui Theseu. Tot așa la Roma după un Virgiliu, un Horațiu, un Juvenal, un Pers, ajungem la acea obscură mulțime de poeți care cu încetul ne conduc la Venatius Fortunatus.

Forma nu trebuie negleasă, firește, dar tot o dată nu trebuie cultivată pentru ea însăși: în acest caz ea ucide fondul, și dacă autorii n'au bărbăția să sdrobească acea formă moartă, se'u cel puțin de a-i reda viață prin introducerea unor idei nouă, unor simțimente adevărate, ei condamnă literele a peri de inanitiune. În contra literaturii de formă fără simțiment s'a aridicat Jean-Jacques Rousseau, care a reintrodus în literatură simțimentul naturii; l'a urmat Bernardin de Saint-Pierre, André Chénier, Châteaubriand, Lamartine, și cu toate astea literatura năbușită, nu avea viață, perea, dacă Victor Hugo n'ar fi venit să se înalțe în contra nulităților, să sdrobească versul maiestos al clasicismului, să reintroducă simțimentul și culoarea locală; ni se pare însă că în romanz mai cu seamă, din însăși leacul a reeșit o nouă boală.

Culoarea locală a condus cu încetul pe Francezii iar la descrițiune. Fie-care autor caută o nota nouă și se multumește cu dânsa în tot cursul vieții lui. Influența lui Theophile Gauthier, mare descriptiv, a produs mai cu seamă acest efect dezastrous. Chiar acțiunea, autorii de romanze și poeții francezii de azi o inecă în descrițiune. Publicul se ostenește iute de monotonie, și cum autorii nu știu a se reînoi, cu încetul orî ce autor nouă a căutat ca vibrațiunea notei sale să fie mai resonătoare. Ast-fel Francezii au căzut în escesurile realismului. Ast-fel se esplică succesul unor scrieri anti-estetice ca l'Assommoir, de un autor care a probat că poate face lucruri mai frumoase de cât a ne arăta pe un bețiv care Nu, mi-e rușine a spune ce face. Să sperăm însă că din escesul boalei va eși leacul, că o criză bine-făcătoare se va produce, și deja ni se anunțiază că oamenii de gust din Franța se prepară a strivi scoala cea nouă sub povara păcatelor sale. Lucrul e bun, dar un cap-d'operă ar sluji mai mult cauza bunului gust de cât o sută de critici. Curioasă opiniune într'un critic! Nu-i așa?

B. Florescu.

REVISTA TEATRALA

De toate avem lipsă la teatrul nostru, toate sunt de creat, și mai 'nainte de toate repertoriul. Ca să avem actori trebuie să se dea piese bune. Căci nu toate piesele pot fi folositoare actorilor, când Teatrul unei națiuni este încă în fașă. CAȚI din actorii nostri cunosc oare moravurile franceze și tipurile diferitelor clase ale societății acestei națiuni? Cum ar putea interpreta actorul un caracter de care nu are nici idee?

Sunt două feluri de simțimente în arta dramatică: simțimente omenesci comune tuturor oamenilor din ori-ce țară și din ori-ce timp, și simțimente particulare ale unei clase dintr'o țară și dintr'un timp dat.

Lăssând pentru un moment la o parte chestiunea traducerilor și localizărilor, credem că direcțiunea teatrului ar trebui să aleagă piese care exprimă simțimente pe cari actorii pot să le simtă sau pe care le-a văzut exprimate.

Le Testament de César Girodot sau *Moștenitori* de *Bellot* și *Villetard*, tradusă de d. C. I. Stăncescu, este una din acele piese, care pune pe actori în neputință de a o reprezenta bine, tocmai fiind că sunt tipuri speciale societății franceze.

Să luăm personajele și să vedem ce exprimă ele. Cele mai grele de interpretat sunt: Isidor, Langlumeau și Leluchoir. Isidor este 'nainte de toate burgezul francez, cu micile sale pasiuni, pisme, și cu calitățile burgezimei degenerată în defecte. — Trei sunt elementele acestui caracter: Isidor este burgez, este prost, este pizmaș.

El este o ființă nenorocită, urită, care devine uricios fiind că este prost și lipsit de avuția inimii. *Burgezul gentilom* al lui *Moliere*, e tipul burgezimei din ori ce timp: în Isidor domină nu numai caracterul de particularitate al burgezului francez din secolul al XIX-lea, dar și un caracter de individualitate bine pronunțat, și pentru ca actorul să poată face să reiasă cea ce este individual în Isidor, trebuie să cunoască întâi bine caracterul general al burgezului francez din secolul actual. Și *D-nu Jourdain* din *Burgezul gentilom*, și Isidor din *Moștenitori* sunt ridiculi; dar pe când *Moliere* arată numai maniile D-lui Jourdain, autorul piesei de care e vorba ne arată coruperea simțimentelor; dar amândoi sunt foarte serioși și ceea ce ne face să ridem este în piesa lui *Moliere* ridicolul maniilor, în *Moștenitori* caracterul cel mic și prin urmare ridicol al lui Isidor.

Cu cât sentimentele lui Isidor sunt mai mici, mai proaste, cu atât el este mai serios. Scena principală este cea cu fratele său. Isidor este nervos, și adăogându-se la nervositate prostia sa, el spumătă de mânie fără nici o rațiune serioasă, ajunge la o iritațiune, la o cristațiune nervoasă care tocmai ne face să ridem. Caracterul de seriozitate și de iritabilitate al lui Isidor, nu a fost indelul de accentuat.

Când Isidor zice: *înainte de a te atinge de nevasta mea va trebui să trec peste cadavrul meu*, ridicolul constă tocmai, în serioșitate, în nebunia de a spune o frază atât de mare pentru un lucru de nimic, când nu e un adevărat pericol. Autorul chiar a pus între paranteze aceste vorbe, care ar fi trebuit ca să conducă pe actor: „*Il le provoque du regard et du geste*” Ce are a face acca învîrtitură de picior care face rolul mucalit? În scena cu Felix nu a fost destulă exasperațiune. Numai de la d. Millo putea publicul să primească o așa de falsă interpretare a caracterului, interpretare însă în care d. Millo a pus talentul său cel mare.

Cum putea d. Panu să ne reprezinte pe țeranul din Pontivi? Nu că l'a jucat rău, dar nu este țeranul din Pontivi pentru singura rațiune că n'a putut observa în realitate pe țeranul francez.

D-l P. Velescu în rolul lui Lehuchoir ne-a mulțumit. Dar nici d-lui nu ne-a redat în tot pe industrialul puțin scrupulos ce este reprezentat prin Lehuchoir. Ne-a dat mai mult un om viclean, de cât tipul de care vorbim.

În vorba sa: „*Voiu avea palatul industriei*”, în Franția simțea pe întregul personajul; ne aducem aminte că actorul alergând să chieime pe Lucian, se oprea de o dată la ușă și întorcându-se spre public, arunca cu o bătătură în palme, și cu o voce care de și surdă răsuna, această din urmă frază.

Felix a fost bine jucat de D-l N. Hagiescu, dar acest personaj în teatru francez este reprezentat cu mult mai bătrân de cât cum s'a interpretat aci.

D-l Gr. Manolescu a făcut tot ce se putea face dintr'un rol așa de ingrât ca acela al lui Lucian.

Massias, bătrânul amic al lui Cesar Girodot, e prea tînăr pe scena noastră pentru a primi confidențele Paulinei. Massias este centrul acelui curent de simțimente nobile și delicate care există în piesă, și care explică vorba către Ortenția: „*Copilul pierdut s'a regăsit*”, curent care nu s'a stabilit între actori și public, și cu aceste cuvinte face contrast Lehuchoir, Langlumeau și Isidor.

La bonhomie, dică un caracter dulce, dar eminentement onest cu indulgența unui bătrân, cu un spirit mușcător dar nu răutăcios, eată Massias. D-l Christescu 'i dă eleganța și manierele unui prim june și une ori n'a știut a face sacrificiul amorului său pentru declamațiune.

Erau bine D-l Iulian (Celestin) și D-ra Dănescu (Ortența).

D-na Eufrosina Sarandi ne-a dat pe o femeă vicleană, răutăcioasă fără însă a ne depinge un tip din burgezele franceze din secolul actual. Rugăm pe D-na Sarandi de a da mai puține intonații ascuțite mai ales la finalul frazelor.

Se poate vedea foarte lesne că toate aceste sunt de imputat mai mult imposibilității actorilor de a putea reprezenta această piesă, nu pentru că n'au destul talent și aplicațiune dar pentru că n'au avut ocașiunea de a cunoșce tipurile. D-ra A. Popescu se ne permită a-i face o observare mai gravă: Paulina este o tînără fată nevinovată dar avînd oareși care spirit în nevinovăția sa. D-ra A. Popescu

nu ne-a dat acest caracter de naivitate în scena cu Masias din actul al II-lea. A fost prin jocul său mai mult o fetiță cochetă de cât o fată naivă. Paulina nu trebuie să seie încă cât de interesată este lumea. Gestul ce face D-ra Popescu când Celestin și mumă-sa se depărtează de dânsa, din momentul ce nu moștenește ea, merge contra caracterului. D-ra A. Popescu a voit ca prin multe grații, chiar pînă la exagerațiune, să ne depingă naivitatea fără a eugeta că pe cât se silea mai mult în această cale, pe atât se depărta mai mult de adevăr.

D-l Freivald în citirea testamentului a avut o dicțiune foarte satisfăcătoare...

* * *

În urma Moștenitorilor ia reprezentat piesa „Pribeagul” de D. * * care a apărut pe scenă aclamat de publicul asistent. Ca și *Pe malul gârlii*, *Pribeagul* este o alegorie; dar această piesă are mai multă acțiune și prin urmare mai multă viață. Este un gen mic dar bine tractat.

Moș Bucur dă azil în casa sa unui Pribeag și intră în tovărășie de negustorie cu dânsul. Negustoria n'a mers bine și Pribeagul dispare zicând că va găsi un cârlig ca să poată scăpa pe moș Bucur. Acesta are o fată care iubesc pe Florea, milițian reținut de serviciul său în oraș. Pribeagul găsește un cârlig nu pentru a scăpa pe moș Bucur, ci pentru a-l sili să-i dea pe fiica sa, căci Pribeagul vrea să prinză rădăcină în țară; el cumperă la licitație averea fostului său tovarăș și revine în sat spre a desbina pe deana de Florea. El acuza dar pe Florea de trădare și ne avînd simțiminte nobile nu vede că se prea grăbește de a-l descoperi pe loc amorul său. Respins de Heana, crezînd în puterea banilor oferă lui Moș Bucur de a-l lăsa în pace în locuința sa, dar pentru acest bine el cere în schimb să-i dea pe Heana. Moș Bucur respinge cu indignare această propunere și satul se cotisează spre a rescumpăra de la Pribeag averea lui Moș Bucur; în fine Pribeagul este arestat pentru o falsificare, de care însă nu s'a vorbit pînă aci în piesă. Această cotisare nu este verisimilă de oare ce este contra obiceiurilor noastre. Ceea ce probează adevărul celor zise mai sus este că curentul de simpatie și de simțiminte nobile s'a stabilit într'un mod foarte norocit între actori, și între actori și public.

D-l P. Velescu a fost bine în Moș Bucur însă une ori prea striga tare. Atât D-lui cât și celorlalți actori prea ne a făcut se simțim că piesa este în versuri.

D-l Gr. Manolescu, în *Pribeagul*, l'a făcut un cap de Jidan Têrgoveț, care face contrast cu limba curat Românească ce vorbește. Nu avem trebuință de această deghizare pentru a ști că alegoria țintește pe Jidan. De altminterea D-l Manolescu a fost perfect atât în dicțiune cât și în celelalte nuanțe.

D-l C. Nottara care a făcut pe Florea, a intrat bine dar prea s'a grăbit în recitațiunea sa, și aceasta nu i a dat timpul să puie destule nuanțe în simțiment. Când se infuriază în contra Pribeagului pînă a scôte cuțitul, trebuie să fie o por-

nire; nu este un aparte; D-sa a fost prea liniștit interpretând în altmintrelea rolul cu mult adevăr.

Rolurile episodice a lui Brânduş şi al Mariei executate de D-l St. Iulian şi de D-ra A. Dăncescu au fost satisfăcătoare.

Ileana fata lui Moş Bucur a fost jucată de d-ra A. Bărsescu. D-sa a zis ca o adevărată artistă versurile de indignare cu care răspunde la declaraţia Pribeagului, însă nu a fost ajutată îndestul de interlocutorul său, căci D-ra Bărsescu trebuia să fie în mai multe locuri întreruptă în vorbirea sa, şi întreruperea ar fi dat o mai adevărată valoare cuvintelor sale. D-nu Manolescu trebuia să facă cel puţin un pas când i se zice „să nu mai faci un pas“; totuşi D-sa nebăgând în seamă răceala cu care sta Pribeagul a dat destulă forţă dicţiunii sale. D-ra Bărsescu în rolul Ileanei avea nise gesturi foarte elegante care nu convin unei ţerance ci unei D-re de salon. Şi aici nu inculpăm pe tânăra artistă, în perspectivă, căci vina este numai a comitetului care s'a greşit în împărţirea rolurilor; când în piesele jucate la teatru erau roluri pentru genul D-rei Bărsescu, comitetul le-a incredinţat altor actriţe. Nu rolul Ileanei e făcut pentru a da la lumină adevăratul gen al tinerei actriţe.

D-l I. Petrescu în micul rol al dorobanţului a avut 3 cuvinte şi le-a zis bine.

Încă un cuvânt care se rapoartă la D-l Regizor:

Nu s'a văzut în nici o casă când intră cineva să se deschiză ambele canatură ale uşei. Acest defect îl vedem în tot-d'auna la teatru, obicei care este foarte nenatural.

Felicităm pe autor de opera sa, şi îl rugăm a se feri în versificaţiune de hiatură şi de umplutură, care face contrast cu versurile sale poetice şi limba sa sănătoasă.

B. Florescu.

Toţi D-nii căţi au primit şi No. 2 din acest ziar se vor considera ca abonaţi şi sunt rugaţi a trimite costul la administraţie.

Administraţia.

Ziarele, cărora le-am trimis în schimb pe al nostru, şi voese a întreţine relaţiunii cu noi, sunt rugate a ni le trimite pe ale D-lor, căci contrariu, vom înceta d'ale mai trimite.